

Annotatie bij EHRM 13 oktober 2015 (Bremner / Turkije), *European Human Rights Cases*, 2016-1, nr. 8.

Door: A.W. Hins

1. Mogen in een televisieprogramma portretten worden uitgezonden die gemaakt zijn met een verborgen camera? Nederlandse rechters hebben zich diverse malen over deze vraag gebogen. Te denken valt aan HR 8 april 2011, *Pretium t. TROS*, NJ 2011, 449 en HR 5 oktober 2012, *Endemol t. Koos H.*, NJ 2012, 571. In de eerstgenoemde zaak had TROS Radar heimelijk opnamen gemaakt in een callcenter om te laten zien hoe telefonische colportage in zijn werk gaat. In de tweede zaak had Peter R. de Vries beelden willen tonen uit een tbs-kliniek. Veel publiciteit kregen programma's over het pesten van scholieren (Vzr. Rb. Midden-Nederland 16 mei 2014, *Einstein Lyceum t. RTL Nederland*, ECLI:NL:RBMNE:2014:1940) en over de seksuele escapades van de burgemeester van Maastricht (Rb. Amsterdam 12 augustus 2015, *Onno Hoes t. Powned e.a.*, ECLI:NL:RBAMS:2015:5070). Uit de jurisprudentie blijkt dat het antwoord op de gestelde vraag genuanceerd luidt. In principe is het uitzenden van heimelijk opgenomen portretten niet rechtmatig, maar er kan een rechtvaardigingsgrond zijn. Het belang van de privacy moet worden afgewogen tegen het belang van de persvrijheid. Relevant is of de uitzending een bijdrage levert aan een maatschappelijk debat en hoe ernstig de inbreuk op de privacy is.

2. In bovenstaand arrest wordt het EHRM met dezelfde vraag geconfronteerd. Niet voor de eerste keer, want ook het arrest *Haldimann e.a. t. Zwitserland* ging over verborgen camera's (EHRM 24 februari 2015, nr. 21830/09, «EHRC» 2015/115 m.nt. Kusari en Jansen). In de zaak *Haldimann* was de klacht ingediend door journalisten op basis van art. 10 EVRM. Zij hadden voor een consumentenprogramma een televisiereportage gemaakt over wangedrag van makelaars in verzekeringen. Met een verborgen camera hadden de journalisten een makelaar gefilmd terwijl deze werd uitgelokt een transactie aan te gaan. Hoewel de persoon niet herkenbaar in beeld kwam, waren de klagers strafrechtelijk veroordeeld wegens het ongeoorloofd opnemen van een gesprek. Met de grootst mogelijke meerderheid oordeelde het EHRM dat Zwitserland aldus art. 10 EVRM had geschonden. Het Hof liet zich leiden door de criteria die de Grote Kamer formuleerde in de arresten *Axel Springer* en *Caroline von Hannover (nr. 2)*, beide van 7 februari 2012 (*Axel Springer AG t. Duitsland*, EHRM 7 februari 2012, nr. 39954/08, «EHRC» 2012/71 m.nt. De Lange en Gerards, en *Caroline von Hannover (nr. 2) t. Duitsland*, EHRM 7 februari 2012, nrs. 40660/08 en 60641/08, «EHRC» 2012/72 m.nt. De Lange en Gerards). In het bijzonder overwoog het Hof dat de reportage een onderwerp van maatschappelijk belang betrof, dat de reportage waarheidsgetrouw was en dat slechts in geringe mate inbreuk was gemaakt op de privacy. Dat laatste was te danken aan het feit dat het gezicht van de makelaar door 'pixels' onherkenbaar was gemaakt en dat zijn stem was vervormd.

3. Een verschil met de zaak *Haldimann* is uiteraard dat de klacht van Bremner is gebaseerd op art. 8 EVRM. Bremner verwijt Turkije dat de staat te weinig heeft gedaan om zijn privacy te beschermen. Voor het vinden van een evenwicht tussen de vrijheid van het medium en de privacy van het slachtoffer maakt het niet uit door welke partij een klacht wordt ingediend. In de zaak *Axel Springer* was de klacht ingediend door de uitgever op basis van art. 10 EVRM en in de zaak *Caroline von Hannover (nr. 2)* door het slachtoffer van de publicatie op basis van art. 8 EVRM.

In *Axel Springer* overwoog de Grote Kamer: ‘that the outcome of the application should not, in principle, vary according to whether it has been lodged with the Court under Article 10 of the Convention who has published the offending article or under Article 8 of the Convention by the person who was the subject of the article. Indeed, as a matter of principle these rights deserve equal respect’ (par. 87). In *Caroline von Hannover (nr. 2)* komt materieel dezelfde overweging voor (par. 106).

4. In het arrest *Bremner* verwijst het Hof, net als in het arrest *Haldimann*, naar deze jurisprudentie. Vergeleken met *Haldimann* is er één nieuw element. Het Hof overweegt nu uitdrukkelijk dat het gebruik van een verborgen camera een indringende en agressieve techniek is. Er kunnen gevallen zijn waarin deze techniek noodzakelijk is om bepaalde informatie boven water te krijgen, maar het blijft een uiterst middel. Hoofdzaak is dat de rechter in concrete gevallen nagaat welk gewicht toekomt aan de mediavrijheid en welk gewicht aan de privacy. De mediavrijheid legt meer gewicht in de schaal als de berichtgeving betrekking heeft op een onderwerp van maatschappelijk belang en de journalisten zich houden aan de journalistieke ethiek. Aan de kant van de privacy is van belang of maatregelen zijn genomen om de afgebeelde persoon onherkenbaar te maken. Het feit dat Bremner herkenbaar was afgebeeld blijkt doorslaggevend te zijn. Weliswaar zijn religieuze ronselpraktijken een onderwerp van maatschappelijk belang, het identificeren van Bremner als persoon was dat niet. Zoals gezegd, was ook in het arrest *Haldimann* een belangrijke factor dat zowel het gezicht als de stem van de gefilmde persoon onherkenbaar was gemaakt.

5. Hoe verhoudt de Nederlandse rechtspraak zich tot de arresten *Haldimann* en *Bremner*? Ook de Nederlandse rechter gaat ervan uit dat het uitzenden van portretten die met een verborgen camera zijn gemaakt, in beginsel onrechtmatig is. In beginsel, want niet alleen kan de onrechtmatigheid worden weggenomen door een toestemming achteraf, ook het belang van het publiek om geïnformeerd te worden over belangrijke onderwerpen kan een rechtvaardiging bieden. Een volgende vraag is of de afgebeelde persoon wellicht nodeloos herkenbaar is. Bij reportages over een bekende politicus, zoals Onno Hoes, heeft het ‘pixelen’ geen zin, want de kijkers weten al om wie het gaat. Dat wordt anders als het programma een algemene misstand betreft, zoals colportagetrucs. In de genoemde zaak *Pretium t. TROS* trok de omroep aan het langste eind, mede vanwege het feit dat de colporteurs onherkenbaar bleven. Ook twee arresten van het Gerechtshof Amsterdam tonen aan dat het onherkenbaar maken van de afgebeelde persoon het onrechtmatige karakter van een uitzending kan wegnemen (Hof Amsterdam 21 mei 2010, *Paardenhandelaar t. SBS*, ECLI:NL:GHAMS:2010:BM8273 en Hof Amsterdam 22 mei 2012, *Peter R. de Vries t. X.*, ECLI:NL:GHAMS:2012:BW6242).

6. Deze Nederlandse rechtspraak blijft binnen de lijnen die het EHRM heeft uitgezet. Het is echter onmogelijk harde regels op dit terrein te formuleren. Waar het om gaat zijn de omstandigheden van het concrete geval. In de genoemde zaak *Einstein Lyceum t. RTL Nederland* kwam aan de orde dat pesten op scholen een maatschappelijk probleem is. De voorgenomen uitzending met heimelijk gemaakte beelden van leerlingen werd echter verboden, hoewel RTL had beloofd hun gezichten onherkenbaar te maken. Waarschijnlijk speelde een rol dat leerlingen snel zullen ontdekken welke klasgenoot achter welke pixels schuil gaat. Omgekeerd kan het voorkomen dat een omroep het recht heeft het publiek te waarschuwen tegen een bepaalde oplichter, die steeds opnieuw slachtoffers maakt. Dan mag de oplichter herkenbaar in beeld worden gebracht (Vzr. Rb. Midden-Nederland 12 november 2013, *X t. TROS*, ECLI:NL:RBMNE:2013:5935).

7. Terugkerend naar de zaak *Bremner t. Turkije*: het valt op dat het EHRM een aantal feiten niet met zekerheid heeft kunnen vaststellen. Van een aantal gebeurtenissen wordt slechts gezegd dat ze volgens de klager zouden hebben plaats gevonden. Zo heeft Bremner gesteld dat de politie aanwezig was toen de presentatrice bij het tweede gesprek het appartement binnenviel en dat de politie hem zou hebben gearresteerd (par. 26). Pas de volgende dag was hij op vrije voeten gesteld (par. 27). Zijn huisbaas had na de uitzending om veiligheidsredenen de huur van zijn woning opgezegd (par. 36). Vervolgens was hij uitgezet naar Bulgarije (par. 37). Ten slotte noemde Bremner verscheidene voorbeelden van agressie tegen christenen in Turkije, soms met dodelijke afloop, die het gevolg zouden zijn van vergelijkbare televisie-uitzendingen. Als deze beweringen waar zijn, bestaat in Turkije een groter probleem dan een misslag van de civiele rechter, die de afweging tussen het recht op privacy en de mediavrijheid niet helemaal correct heeft uitgevoerd.